

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ ОЦІНКИ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕЛІОРАЦІЇ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Жавнерчик Л.В., Рубель О.Є.

Одеський державний екологічний університет,

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса

Меліорація земель є головним чинником інтенсифікації сільського господарства, важливого складового забезпечення сталого виробництва сільськогосподарської продукції, особливо в роки з несприятливими погодними умовами. Територія Одеської області за природною зволоженістю перебуває у несприятливих для сільськогосподарського виробництва кліматичних умовах, тому в області необхідно розширювати площі зрошуваних земель [1].

В області нараховується 231,3 тис. га меліоративних земель із них 226,8 тис. га зрошуваних земель з яких 220 тис. га державній мережі. Зрошувальні мережі простяглися на 5370 км. Із них великі магістральні канали та трубопроводи, що знаходяться на балансі облводгоспу – 998,1 км. На зрошувальній мережі розміщено 8684 гідротехнічні споруди, із яких державних - 3119. Воду на систему подають 242 державні насосні станції. Балансова вартість меліоративних фондів становить 1482,6 млн. грн., у т.ч. на балансі облводгоспу 1128,7 млн. грн.

В докризові часи, валовий збір області на зрошуваних землях складав 20% зерна, 40% кормів 80% овочів, 100% рису це при тому, що питома вага площ що обслуговуються зрошувальними системами до загальної площі с/г угідь області складає 8,9%. Реально сьогодні без великих витрат є можливість подати воду для поливу на 140 – 150 тис. га. Така площа щорічно готується до поливу [4].

Україна належить до тих країн, де меліорація є одним з визначальних факторів загального стану виробництва продуктів харчування, сировини для промисловості, забезпечення продовольчої безпеки держави та експорту продукції сільськогосподарської галузі. Перетворення сільськогосподарського виробництва у високорозвинутий сектор економіки неможливе без ослаблення його залежності від несприятливих природно-кліматичних умов. За даними Гідрометцентру, в цілому по Україні з останніх 15 років – 8 характеризуються як посушливі, а всього за період 1900-2006 роки засухи спостерігалися 45 разів, поточний рік – сорок шостий.

Проблема поліпшення умов вологозабезпечення сільськогосподарських культур може бути успішно вирішена шляхом зрошення сільськогосподарських угідь у зоні недостатнього та нестійкого зволоження.

Разом з тим викликає стурбованість екологічний стан зрошуваних земель, явища підтоплення, нерациональне використання водних ресурсів та державних коштів, що спрямовуються на водопостачання.

Подальше високоєфективне функціонування водогосподарсько-меліоративного комплексу, як обов'язкової складової соціально-економічного розвитку у областях, неможливе без концентрації зусиль і фінансових ресурсів на реконструкцію, технічне обслуговування, матеріальне забезпечення та реабілітацію пошкоджених земель.

Варто зосередити також увагу на тому факті, що у 2009 році має закінчитися термін мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, і тому виникає необхідність пошуку шляхів роздержавлення водогосподарських систем, які виступають невід'ємною частиною системи аграрного природокористування. Адже зміна власника сільськогосподарських угідь чи їх передача у приватну власність однозначно створить ще одну проблемну ситуацію — хто ж займатиметься обслуговуванням, експлуатацією та ремонтом осушувальних чи зрошувальних систем. Тим більше, що на сьогодні не відпрацьовано інструментарію перетворення відносин власності на окремі складові регіональних водогосподарських комплексів, не сформовано інституціонального середовища розбудови інфраструктури ринку водних ресурсів та водогосподарських послуг, відсутня прозора система відшкодування збитків, завданих природокористувачами водним джерелам, у зародковому стані знаходиться підприємницький сектор у сфері водопостачання, водовідведення та охорони водних ресурсів [3].

Для підвищення ефективності використання меліорованих земель розроблена та затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2000 № 1704 (зі змінами схваленими постановою КМУ від 24.06.06 № 863) Комплексна програма розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь на період до 2010 року.

Проте на сьогодні ця програма морально застаріла і вичерпала свій строк дії, тому нами пропонується:

1 Приступити до розробки «Програми розвитку меліорації земель і реабілітації зрошуваних та осушених угідь на період до 2020 року» та започаткувати розробку відповідних програм та заходів на рівні облводгоспів.

2 Започаткувати розробку та впровадження «Концепції платного сільськогосподарського водокористування», для чого створити робочу групу та призначити відповідальних виконавців щодо Концепції, що має бути розроблена на базі комплексного моніторингу сільськогосподарського водокористування.

3 Визначити ефективність прийнятої постанови Кабінету Міністрів України від 1.03.07 № 325 „Про затвердження Порядку використання у 2007 році коштів, передбачених в державному бюджеті для державної підтримки виробництва продукції рослинництва на зрошуваних землях” (із змінами від 4 червня 2007 р № 794) про виділення 40 млн. грн. на компенсацію сільськогосподарським товаровиробникам 80 %

вартості електроенергії, яка буде використана для поливу сільськогосподарських культур та запропонувати механізми формування концесійної власності на основні фонди водогосподарської системи та збалансування державних витрат на їх відновлення та створення ефективної віддачі від системи сільськогосподарського водозабезпечення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Комплексное использование и охрана водных ресурсов. / [О.Л. Юшманов, В.В. Шабанов, И.Г. Галямина и др. Под ред. О.Л. Юшманова]. – М.: Агропромиздат, 1985. – 303 с.: ил.
2. Лаптев И.П. Теоретические основы охраны природы. Основы зоологии. Курс лекций / Томск. гос. ун-т / Лаптев И.П. – Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1975. – 277 с.: ил.
3. Інституціональне забезпечення екологічно збалансованого водокористування в сучасних умовах: Монографія / М. А. Хвесик, В. А. Голяк, О.В. Яроцька, Н.В. Коржунова. — Донецьк ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. — 455 с.
4. Меліорація [електронний ресурс], Доступ: <http://www.watermd.od.ua/index.php?mod=news&act=list&c=3>